

КОНФЕДЕРАЦИЯ НА НЕЗАВИСИМИТЕ СИНДИКАТИ В БЪЛГАРИЯ

Обобщение на изводите и препоръките от Общия анализ по проект „Възраждане на индустрията в България”

Възстановяването на индустрията е основен фактор за ръст на производителността на труда, повишаване на конкурентоспособността, икономически растеж и разкриване на нови работни места, както в промишлеността, така и в свързани производства и услуги.

Статистически страната ни вече е изпълнила една от европейските цели за възстановяване на индустрията – 20%-тен дял на промишлеността в БВП, като към момента той е 24%. Същевременно, България не трябва да се отказва от достигането на още по-висок дял на индустрията в БВП, тъй като равнището на БВП на човек от населението е най-ниско в ЕС, а индустрията е основен фактор за неговото повишаване.

Някои от целите, обаче, са трудно постижими за нашата държава и се нуждаят от преосмисляне. Такива например са очакванията като постигане на относителен дял на енергия от ВЕИ в крайното енергийно потребление - 27% и намаляване на емисиите на парникови газове с 40% под тяхното равнище от 1990 г. за периода до 2030 г. Изпълнението на тези условия би довело до сериозни трудности пред всички промишлените предприятия, в т.ч. и енергийните. Те ще влошат своето финансово състояние, а някои от тях ще закрият производствени мощности и дори ще фалират.

Остава постигането на други цели, като: инвестициите в индустрията до 2020 г. следва да надхвърлят 23% средно за страните от ЕС-28 с цел подобряване на производителността на труда; инвестициите в ново оборудване през 2012 г. се колебаят между 6 и 7% от БВП, но за да се подобри производителността и да бъдат внедрени нови технологии, те трябва да достигнат равнищата преди кризата и да продължат да нарастват до над 9% от БВП до 2020 г; търговията с индустриални стоки в рамките на европейския вътрешен пазар (ЕВП) следва да нарасне до 25% от БВП (през 2012 г. е 21% от БВП). Трябва да се постигне също: икономическо сближаване (конвергенция), широката икономическа структура и нейните промени, износа от гледна точка, както на количеството, така и на качеството (структура); преките чуждестранни инвестиции в индустрията, които играят роля за модернизирването и реиндустриализацията на икономиката, включително заетост в поделения на мултинационалните компании в промишлеността. Важно значение имат и индикаторите, свързани с конкурентоспособността: разходи за труд, енергоемкост, въвеждане на иновации, образователно равнище и професионална квалификация на работната сила.

Възстановяването на индустрията е съвместна отговорност на държавата, бизнеса и синдикатите. Държавата трябва да разработи дългосрочна Стратегия за индустриална политика, съгласувана със социалните партньори и академичните среди и отчела техните предложения, която да бъде съпроводена от секторни стратегии за определени като перспективни индустрии.

Европейската конфедерация на профсъюзите (ETUC) поставя акцент върху три приоритета на индустриалната политика:

1) инвестиране в индустриални политики в индустриите с потенциал за бъдещо развитие, в частност инвестиции в транспорта, енергетиката и в устойчивата зелена икономика;

2) обучение на квалифицирана работна сила като ключ към иновативна индустриална политика; и

3) действие по реструктурирането и предвиждането на промяната, както и индустриална програма, която насърчава нови и устойчиви индустрии, продукти и услуги за гарантиране на работни места за утрешния ден.

Основната загриженост на ETUC относно усилията на Европейската комисия да стимулира достъп до пазара чрез различни търговски и инвестиционни договори е нуждата за поддържане и стимулиране на добри стандарти за работа и за здраве и безопасност в европейските компании и техните външни търговски партньори. Тя също така подчертава трудността за съгласуване на индустриалната политика, основана на инвестиции в технологии, умения и човешки капитал с конкретната реалност на политиките на строги ограничения. В този контекст, ETUC предложи водещата инициатива „*Нов път за Европа: план на ETUC за инвестиране, устойчив растеж и качествени работни места*”. Инвестиционният план на ETUC е насочен към стимулиране на търсенето със силни аспекти на индустриална политика.

От анализа на документите на ЕС по повод възстановяване на индустрията се налагат следните изводи:

Първото условие е успешното вписване на България в контекста на общата европейска политика. България не може (или най-малко би било много трудно) да провежда самостоятелна индустриална политика и поради ограниченост на ресурсите и поради евентуални конфликти с европейското законодателство в областта на държавните помощи. Затова е важно в процеса на формиране на европейската политика да се включват в максимално възможна степен и интересите на българската икономика.

Друго важно условие за успех на индустриалната политика в страната е тя да се основава на правилна стратегия с ясни и съвместими цели, както и с правилни мерки, които да водят към реализацията на такава стратегия. Отраслите или дейностите или производствата или продуктите, които ще бъдат стимулирани трябва да бъдат подбрани стратегически правилно, а мерките да са адекватни на желаните цели.

Трето важно условие е да се отчетат правилно различните ефекти върху цялостната икономическа система, които могат да се получат при държавно стимулиране на определени дейности. Пример в това отношение е стимулирането в България на производството на електроенергия от възобновяеми източници. То е наложено от европейска политика за диверсификация на енергийните източници и за опазване на околната среда. Но неговата реализация в България (а и на други места) се оказва непропорционална и с редица нежелани резултати.

Четвърто важно условие е политиката да се създава и реализира от администрация, която има подходящ за това капацитет и която работи прозрачно. (един от водещите приоритети на предложената общеевропейска политика за реиндустриализация е подобряване на публичната администрация).

Приоритетът на политиката за реиндустриализация е свързан и с човешкия капитал и разширяването на уменията на работната сила, включващ подготовката на работниците и тяхното квалифициране за работа в условията на индустриалните промени е от особено значение за КНСБ и останалите социални

партньори. В това отношение ЕК насърчава създаването на Европейски секторни съвети за повишаване на уменията на работната сила, както и на Съюзи на знанието, насочени към подобряване на знанията в определени сектори на производството. Това са тристранни съюзи, които се опитват да обединят интересите на работодателите, на работниците и на съответните представители на изпълнителната власт.

Характерно за България е намаляване дела на заетите в трудоемки и ресурсоемки сектори, което е положително явление. Същевременно, обаче слабо се увеличава делът на високоефективните и високотехнологичните сектори. Това задължително предполага съществено реструктуриране на индустриалните сектори с насоченост към по-висока производителност на труда и създаващи по-висока добавена стойност.

Реализирането на такава тенденция ще смекчи проблема с неблагоприятната експортна структура, тъй като се изнасят предимно продукти с ниска добавена стойност от трудоинтензивни и материалоемки производства. Благоприятните изменения в структурата на промишлеността ще позволи на външните инвеститори да изнасят производства не само свързани с трудоемки и ресурсоемки дейности, но и от сектори с нарастваща производителност на труда. Нашата страна постепенно ще подобрява позициите си по отношение на специализацията и концентрацията на трудоемките отрасли в рамките на ЕС. Дори в определен момент може да се стигне до изнасяне в други държави на определени производства от ниския сегмент.

Индустриалната политика цели да насърчава всякакъв вид дейности, вкл. сектора на услугите и селското стопанство за икономически растеж и социално развитие. По-конкретното разбиране на „възраждане на индустрията” трябва да се основава на анализ на съществуващата икономическа/ индустриална структура в дадената страна и на идентифицирането и развитието на икономическите дейности, които се очаква да предложат по-добри перспективи за постигане на посочените по-горе цели.

Държавата трябва да определи приоритетните сектори, чието развитие да подпомага най-вече с нефинансови мерки – привличане на инвестиции, стимулиране създаването на клъстери, насочване на износа към подходящи държави, бързо разрешаване на концесии в перспективни обекти в добивната промишленост, бързо вземане на решения на междуведомствени комисии по износа на специална /военна/ продукция и др. Не всичко трябва да се решава само от пазара. На база на широк обществен дебат трябва да се формулират критериите за избор на секторите. От гледна точка на подбора, консенсусни критерии са: създаване на висока добавена стойност, позициите на световните пазари, перспектива за растеж, достъпни технологии, привлекателност за инвестиции, ресурсна обезпеченост, наличието на вътрешносекторни и междусекторни връзки по веригата на увеличаване на добавената стойност, квалифицирана работна сила и създаване на възможности за разкриване на нови работни места, както в сектора, така и в свързаните с него производства.

В Програмата на 7- я конгрес на КНСБ е записано , че трябва да се търси широк дебат за определяне на приоритетните за държавно въздействие и за чуждестранни инвестиции икономически сектори, а именно: електроника и електротехника, информационно-комуникационните технологии, добивната

промишленост, металургията, машиностроенето, в т.ч. и автомобилостроенето, химическата промишленост, транспортната инфраструктура, селското стопанство, хранително-вкусовата промишленост, фармацевтиката и туризма.

Някои от поддръжниците на индустриалното възстановяване се опитаха да го отъждествят с възраждане на крупни и известни в миналото предприятия. Не приемаме това виждане, но считаме, че ако сектора е значим, може да се допуснат изключения. Изрично подчертаваме, че когато говорим за държавна подкрепа, нямаме предвид финансова помощ. До нея може да се прибегне само при спазването на нормите на ЕС.

Без да се отрича голямата роля на държавата за развитието на приоритетни сектори, която може да определим като „вертикални“ политики, основната роля на държавата са хоризонталните политики. Многобройни са инструментите за въздействие:

- обобщаваща картина за състоянието на иновациите в страната дава т.нар. Индекс на иновациите. Според него България не само е доста под средното за Европейския съюз, но и трайно е на последно място в тази област от всички държави членки. Предлагаме рязко подобряване на стимулите за иновации, като те могат да бъдат финансирани от оперативната програма „Конкурентоспособност и иновации“, както и от програми, като „Хоризонт 2020“ /най-голямата европейска програма за научни изследвания и иновации/, „Съюза за иновации“ /включващ над 30 дейности за развитие на иновациите/, „Еразъм +“ /новата европейска програма за образование и обучение/, Европейското научноизследователско пространство, Фонд научни изследвания, Националния иновационен фонд. Поради по-ниските възможности от страна на МСП, държавата трябва да подпомогне техните усилия в областта на иновациите. Трябва да се заложи и на т.нар. „интелигентна специализация“, която е нова концепция за иновационна стратегия. Безспорна е голямата нужда от технически кадри. Годишните потребности от инженерно-технически специалисти са почти три пъти по-големи от дипломираните специалисти. В този смисъл, успоредно с отделянето на повече средства за образование и наука, държавата да предприеме спешни мерки за изграждане на специалисти за промишлените сектори /те подробно са описани в мерките за развитие на човешкия капитал/;
- голяма част от промишлените предприятия работят с остаряла техника и технологии, а те са в основата на развитието на индустрията. Поради липса на големи финансови възможности в най-тежко състояние са МСП. Предлагаме да се засили подкрепата за обновяването на технологичната база, ползвайки основно средства по схеми на ОП „Конкурентоспособност и иновации“. Наред с европейските средства, трябва още повече да увеличи ролята на Българската банка за развитие при отпускането на кредити при преференциални лихви. Много е важно да се създадат добри условия за кредитиране на МСП;

- наложително е законово разрешаване на противоречията в отношенията между български производители и големите търговски вериги основно чрез промени в Закона за защита на конкуренцията;
- настояваме за своевременно погасяване на дължими средства за възстановяване на ДДС и по обществени поръчки. Това ще улесни дейността на множество фирми, запазването на хиляди работни места и изплащането на дължимите работни заплати;
- трябва драстично да се намали нелоялния и контрабанден внос, чрез който вносителите на промишлена продукция получават съществени ценови предимства пред местните производители;
- спешно трябва да се извършат промени в Закона за насърчване на инвестициите с цел привличане на инвеститори чрез получаване на държавна подкрепа за инфраструктура, административно обслужване и др.;
- достъпа до енергийни ресурси е един от основните фактори за развитие на индустрията. Мерките в тази посока трябва да се съчетаят с радикални мерки за оздравяване на енергийния сектор. В тази връзка предлагаме – изграждане на алтернативни трасета за доставка на природен газ; разработване на дългосрочен план за държавно подпомагане финансовото оздравяване на НЕК ЕАД; смекчаване на дълбокия проблем с междуфирмената задлъжнялост в сектора; решаване на проблемите с дългосрочните договори за изкупуване на енергия от ВЕИ и някои централи при завишени цени; приоритетно инвестиране в подобрене на инфраструктурата чрез привличане на финансиране от европейски фондове за електроенергийна и газова мрежова инфраструктура; намаляване на темповете на въвеждане на нови ВЕИ с изключение на ВЕЦ и тези, които използват отпадни продукти; защита на българските интереси в случаи на намерения на ЕК за още по-голям /27%/ от определеното за ВЕИ /16% до 2020г/ дял в производството на енергия, както и на намеренията за радикално намаление с 40% на вредните емисии до 2030; Специално за индустриалния сектор настояваме да се обмислят възможностите за: предоставяне на ел.енергия при конкурентни цени за енергоинтензивните предприятия; сключване на дългосрочни споразумения за доставка на ел.енергия за големите енергийни консуматори и радикално засилване на стимулите за повишаване на енергийната ефективност чрез преразпределяне на тежестта на задълженията за емисионно ограничаване и използване на приходите от търговия с емисии за подобрения в индустрията. ;
- държавата трябва да предприеме активни мерки за подобряване на бизнес-средата. Наред с обичайно предлаганите мерки за нейното подобряване , смятаме, че акцентът трябва да се постави върху борбата със сивата икономика, в т.ч. оценка на размера на сивата икономика и мерки за нейното ограничаване, като например – укрепване на аналитичното звено в НАП за идентификация на данъчно-осигурителни измами, създаване на цифрово базирана библиотека със счетоводна информация за дружествата, пълноценно използване на инсталирания в НАП софтуер за откриване на данъчни измами, създаване на публичен регистър на

ревизионните актове, въвеждане на здравно осигуряване за лицата неполучаващи трудово възнаграждение, но имащи доходи от капитал;

- трябва да се стимулира индустриалното технологично интегриране по линията на продуктово, технологично и суровинно свързани звена. Данните показват, че там където има такава обвързаност, се създава нова добавена стойност. Това е в интерес и на държавата, и на самите фирми от веригата.

Обективно обусловено е интегрирането на продукцията на селското стопанство с предприятия на хранително-вкусовата промишленост. Проблемът обаче е в силния спад на обемите на някои селскостопански продукти като производството на плодове и зеленчуци. На другия полюс са зърнените и технически култури. Не се задоволяват потребностите на преработващата промишленост. В този смисъл, трябва да се оптимизира структурата на селскостопанските продукти.

Значително по-добри са връзките между добивната и преработващата промишленост. Примерни вериги, увеличаващи добавената стойност са: въгледобив – производство на ел.енергия; метални руди и концентрати – производство на блокови метали – производство на прокат и изделия от блокови метали; добив на неметални суровини – производства в химическа, стъкларска и циментова промишленост; добив на строителни материали – строителство.

Ниска обаче е степента на интегриране в рамките на преработващата промишленост, което е повод за държавна подкрепа. Налице са само отделни примери за производства на части и компоненти при автомобилостроенето.

Интегрирането може силно да се стимулира чрез подпомагане създаването и развитието на клъстери. Това е подходяща форма на сътрудничество между бизнеса, държавната и местна власт, научните и образователни звена. Подходящ подход е и т.нар. „индустриална симбиоза”. Свързват се съвсем различни производства с цел обмен на неизползвани от тях странични или отпадни продукти, които могат да се използват като суровина и в последствие за производство на крайни продукти, респ. създаващи нова добавена стойност.;

- развитието на човешкия капитал е изключително важно за развитие на индустрията. Налице е значителен дефицит на технически кадри – близо три пъти по-малко от потребностите на индустрията. Спешно е необходимо: въвеждане на дуалното образование; прецизиране на специалностите в професионалните гимназии; разширяване на държавния прием за технически специалности; обвързване на образователната инфраструктура с регионалните нужди на индустрията; актуализиране на учебните програми в задължителното образование; създаване на фирмени и браншови фондове, стимулиращи работодателите да заделят средства за квалификация; насърчаване създаването на учебни центрове в големите фирми. Ще настояваме повишаването на квалификацията да се заложи като двустранно задължение в колективните и дори в индивидуалните трудови договори.

